

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL XI, NO 21, STIP, 2026

ГОД. 11, БР. 21
ШТИП, 2026

VOL. XI, NO 21
STIP, 2026

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 11, Бр. 21
Штип, 2026

Vol. 11, No 21
Stip, 2026

PALMK, VOL 11, NO 21, STIP, 2026

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Ева Ѓорѓиевска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Ева Ѓорѓиевска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Eva Gjorgjievska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Eva Gjorgjievska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ала Шешкен, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Alla Sheshken, member of the Editorial Board of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Lilis Handayani Napitupulu, Kristiawan Indriyanto

VERBAL THREATS AS POWER PERFORMANCE: A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF JOHN DUTTON'S IMPERATIVES IN *YELLOWSTONE SEASON 1*

27 Şirin Tufan

LANGUAGE MAINTENANCE / SHIFT AND SPEAKERS' ATTITUDES IN TURKEY: THE CASE OF MACEDONIAN IN MUSTAFAPAŞA, CAPPADOCIA

37 Марија Леонтиќ

ИЗВИЦИТЕ ЗА ОБРАЌАЊЕ И ПОВИКУВАЊЕ ВО СОВРЕМЕНИОТ ТУРСКИ ЈАЗИК, НИВНОТО ЗНАЧЕЊЕ И ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

INTERJECTIONS OF ADDRESS AND CALLING IN CONTEMPORARY TURKISH, THEIR MEANINGS AND EQUIVALENTS IN MACEDONIAN

49 Mirela Papa

TRADUZIONE INTERSEMIOTICA: LE COPERTINE DEI LIBRI DI BUZZATI IN ALBANIA

Mirela Papa

INTERSEMIOTIC TRANSLATION: BUZZATI'S BOOK COVERS IN ALBANIA

61 Gazi Özdemir

XVII. YÜZYIL OSMANLI SİYASET DİLİNDE DEVLET, HUKUK VE OTORİTE: KOÇI BEY RİSALESİ'NDE KRİZİN VE İHYANIN METAFORİK TASAVVURU

Gazi Özdemir

STATE, LAW, AND AUTHORITY IN 17TH-CENTURY OTTOMAN POLITICAL LANGUAGE: THE METAPHORICAL REPRESENTATION OF CRISIS AND RESTORATION IN KOÇI BEY'S TREATISE

71 Катерина Видова

ЗА НЕКОИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛЕКСИКАТА ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА ПОЕЗИЈА

Katerina Vidova

ABOUT SOME CHARACTERISTICS OF THE LEXIS OF THE MACEDONIAN CONTEMPORARY POETRY

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 83** **Бојана Костова, Ранко Младеноски**
ФОЛКЛОРНИОТ ХИПОТЕКСТ ВО РОМАНОТ „СИНОТ НА КРАЛОТ“ ОД
СЛАВЧО КОВИЛОСКИ
Bojana Kostova, Ranko Mladenovski
THE FOLKLORIC HYPOTEXT IN THE NOVEL *THE KING'S SON* BY
SLAVCHO KOVILOSKI
- 93** **Vagif Sultanlı**
XX. YÜZYIL GÖÇMEN NESRİNDE ZAMAN VE MEKÂNIN
DEKONSTRÜKSİYONU (AZERBAIJAN VE MAKEDON EDEBİYATI
BAĞLAMINDA)
Vagif Sultanly
DECONSTRUCTION OF TIME AND SPACE IN THE PROSE OF EMIGRATION
OF THE 20TH CENTURY (IN THE CONTEXT OF AZERBAIJANI AND
MACEDONIAN LITERATURE)
- 105** **Mümin Ali**
DİJİTALLEŞEN EDEBİYAT VE DİJİTAL EDEBİYAT
Mumin Ali
DIGITALIZING LITERATURE AND DIGITAL LITERATURE
- 117** **Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev**
REIMAGINING HOME: LITERARY ENCOUNTERS WITH DEEP
ECOLOGICAL THOUGHT
- 129** **Zekiye Tunç**
ESKİ TÜRK DESTANLARINDA FETİH POLİTİKASI
Zekiye Tunç
THE POLICY OF CONQUEST IN ANCIENT TURKİC EPİCS

КУЛТУРА / CULTURE

- 143** **Сања Ристески, Сашка Голомеова Лонгурова, Силвана Жежова, Соња
Јордева, Ванѓа Димитријева Кузманоска**
КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА НА ЛЕО ТОЛСТОЈ И ОСКАР ВАЈЛД КАКО МОДНА
ИНСПИРАЦИЈА
**Sanja Risteski, Saska Golomeova Longurova, Silvana Zhezhova, Sonja
Jordeva, Vanga Dimitrieva Kuzmanoska**
THE LITERARY WORKS OF LEO TOLSTOY AND OSCAR WILDE AS
FASHION INSPIRATION
- 153** **Ruska Ivanovska-Naskova, Marija Pandeva, Ema Lakinska, Davor
Jankuloski**
A SERIES OF ARTICLES ON KONESKI IN THE FOREIGN PRESS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 165 Simona Serafimovska, Nina Daskalovska**
STUDENTS' ATTITUDES TOWARD THE INTEGRATION OF THE DUOLINGO APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING
- 177 Vesna Prodanovska-Poposka**
BETWEEN THEORY AND PRACTICE: A POST-LECTURE ANALYSIS OF COMMON-LAW DEFENCES
- 187 Branka Grivčevska**
MOTIVAZIONI, PERCEZIONI E RISULTATI DEI PARTECIPANTI ALLA SPERIMENTAZIONE DEL MOOC *ITALIANO ACCADEMICO PER STUDENTI SLAVOFONI*
Branka Grivčevska
MOTIVATIONS, PERCEPTIONS AND RESULTS OF THE PARTICIPANTS IN THE EXPERIMENTATION OF THE MOOC *ACADEMIC ITALIAN FOR SLAVIC-SPEAKING STUDENTS*
- 197 Özlem Kurt**
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ İÇİN HAZIRLANMIŞ YEDİ İKLİM TÜRKÇE DERS KİTABININ ETKİLEŞİM ODAKLI İNCELENMESİ
Ozlem Kurt
AN INTERACTION-FOCUSED ANALYSIS OF THE YEDI IKLİM TÜRKÇE TEXTBOOK FOR TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS
- 209 Весна Кожинкова**
РАЗВИВАЊЕ НА КОГНИТИВНИТЕ СПОСОБНОСТИ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА
Vesna Kozhinkova
DEVELOPING COGNITIVE SKILLS IN STUDENTS IN LITERATURE TEACHING
- 223 Tilen Smajla**
DIE MEINUNGEN SLOWENISCHER UNIVERISTÄTSSTUDIERENDER ZUM EINSATZ VON KÜNSTLICHER INTELLIGENZ IN EINEM SPRACHKURS FÜR FACHFREMDSPRACHE
Tilen Smajla
THE VIEWS OF SLOVENIAN UNIVERSITY STUDENTS OON THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LSP TEACHING
- 233 Nensi Gjetani, Ema Kristo**
INDIVIDUELLE LERNWEGE IM DEUTSCHUNTERRICHT: DIFFERENZIERUNG UND PERSONALISIERUNG
Nensi Gjetani, Ema Kristo
INDIVIDUAL LEARNING PATHWAYS IN GERMAN LANGUAGE TEACHING: DIFFERENTIATION AND PERSONALIZATION

- 245 Erta Spaho-Herri, Migena Sejdini**
DIE ROLLE DER ÜBERSETZUNG IM DaF-UNTERRICHT: DIE SITUATION IN ALBANIEN
Erta Spaho-Herri, Migena Sejdini
THE ROLE OF TRANSLATION IN TEACHING THE GERMAN LANGUAGE (SITUATION IN ALBANIA)
- 257 Jonida Bushi, Alma Kosova**
GESUNDHEIT ALS SCHLÜSSELTHEMA IM FREMDSPRACHEN-UNTERRICHT: EINE ANALYSE AUSGEWÄHLTER LEHRWERKE
Jonida Bushi, Alma Kosova
HEALTH AS A KEY TOPIC IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: AN ANALYSIS OF SELECTED TEXTBOOKS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 271 Даниела Андоновска-Трајковска**
ВАЛЕНЦИЈА НА ЛИРСКОТО ЈАС: АКТАНТНА АНАЛИЗА НА „ЧОВЕЧКИ ТИШИНИ“ ОД БОРЧЕ ПАНОВ
Daniela Andonovska-Trajkovska
THE VALENCY OF THE LYRICAL SUBJECT: ACTANTIAL ANALYSIS OF *HUMAN SILENCES* BY BORCHE PANOV
- 283 Lucia Ráčková**
L'AMALGAME LEXICAL – FRÉQUENT DANS L'USAGE, RARE DANS LE DICTIONNAIRE DE RÉFÉRENCE
Lucia Ráčková
LEXICAL BLENDS: FREQUENT IN USE, RARE IN REFERENCE

ДОДАТОК / APPENDIX

- 295 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

**ВАЛЕНЦИЈА НА ЛИРСКОТО ЈАС: АКТАНТНА АНАЛИЗА НА
„ЧОВЕЧКИ ТИШИНИ“ ОД БОРЧЕ ПАНОВ****Даниела Андоновска-Трајковска**

Универзитет „Св. Климент Охридски“, Битола, С. Македонија

daniela.andonovska@uklo.edu.mk

Апстракт: Трудот претставува аналитичко-интерпретативно читање на поетската книга „Човечки тишини“ од Борче Панов, разгледувана како целовит поетски систем. Анализата се темели врз семиотичко-структуралистички пристап, потпирајќи се на концептот на текстот како целосен знак (Лотман, 2005) и на актантниот модел на Грејмас (Greimas, 1973; 1983) применет на лирскиот дискурс на рамниште на поединечна песна и на рамниште на поетската книга како целина. Во фокусот на истражувањето е лирското Јас сфатено како флуиден субјект што се движи меѓу индивидуалното и универзалното, како и семантичкото поле на тишината, која се интерпретира не како отсуство, туку како активен носител на значење (Barthes, 1977; Blanchot, 1982). Трудот покажува дека поетскиот дискурс во „Човечки тишини“ го проблематизира времето и просторот како илузорни категории и го поставува субјектот во состојба на постојано самоконституирање преку јазикот и повтореното читање. На тој начин, анализата укажува дека тишината функционира како партиципативен простор на значење во кој текстот и реципиентот се пресоздаваат во рамките на еден семантички отворен, но структурно кохерентен поетски систем.

Клучни зборови: Борче Панов, „Човечки тишини“, актантна анализа, Грејмас, лирско јас, тишина.

1. Вовед

„Човечки тишини“ од Борче Панов содржи 9 поетски циклуси (*Човечки тишини, Подземно јаболко, Калем, Игра со кибриџни куќивчиња, Облаче за разговор, Совршен камен, Галеница, Срцулки и Плодова вода*) од кои првите 8 се со по 7 песни, а последниот деветти циклус има 9 песни или вкупно 65 песни. Книгата се конституира како високо кохерентен семиотички систем во кој структурната организација и мотивските одредници создаваат интегрален поетски универзум. Анализата се спроведува преку интердисциплинарна теориско-методолошка рамка која интегрира структуралистичка семиотика, херменевтика, рецептивна естетика и феноменологија на тишината (Greimas, 1973; 1983; Лотман, 2005; Barthes, 1977; Gadamer, 2004; Iser, 1978; Schwartzman, 1987).

Централна аналитичка алатка е актантниот модел на Грејмас, кој овозможува поетскиот текст да се чита како актантна реченица, а не како прост збир од автономни лирски единици, а актантните функции (субјект, објект, помошник, противник, испраќач и примач) се разгледуваат како апстрактни категории или релации (Greimas, 1983). Аналитичкиот пристап опфаќа анализа на микрорамниште (поединечна песна), мезорамниште (поетски циклуси) и макрорамниште (цела книга) (Лотман, 2005). Вклучени се и феноменолошките концепции на тишината (Schwartzman, 1987) кои ја третираат тишината како негативна тишина, примордијален извор на говорот, егзистенцијална состојба и семантичка дестинација. Во продолжение е претставена анализата на „тишините“ во секој од поетските циклуси.

2. Актантна анализа на тишините во „човечки тишини“

Поетската книга „Човечки тишини“ од Борче Панов се доживува како голема песна во која лирското Јас го истражува своето Јас преку сонот, природата, тишината, семејството, љубовта, животот и Бог или совршенството. Временската димензија се артикулира преку фрагментирани, циклични и суспендирани моменти што го релативизира линеарното сфаќање на времето (Ricoeur, 1984), а тишината функционира како медијатор меѓу искусственото време и времето на текстот. Просторот и времето се симболички конструкции кои овозможуваат привремено стабилизирање на субјектот (Bachelard, 1994), додека херменевтичкиот пристап нагласува дека значењето се открива низ дијалогот меѓу текстот и читателот, посредуван од паузите и тишините во поетскиот говор (Gadamer, 2004).

2.1. Актантна анализа на циклусот „Човечки тишини“

Во првиот циклус „Човечки тишини“ тишината зборува преку метромот на стариот учител по музика за да рече „...колку повисоко – толку потешко,/ колку потешко – толку побавно...“ (Панов, 2016, стр. 9). Меѓутоа, тишината не останува исклучиво во сферата на апстрактното, туку повремено се опредметува и добива просторна и телесна димензија: таа „седнува во паркот/ гулабите ѝ слетуваат врз рацете и имињата на клупата/ а јас заминувам со уште еден ден врежан во мене“ (Панов, 2016, стр. 10). Тука лирското Јас е субјект (С) кој тежнее кон сопственото Јас како објект (О), при што потрагата има јасно егзистенцијална насоченост: надминување на бесмислата и воспоставување смисловна рамнотежа на постоењето (А1). Ваквата поставеност кореспондира со Франкловото сфаќање на човекот како суштество што опстојува преку смислата (Frankl, 1985), но и со Камиевата дијагноза на апсурдот (Camus, 1991) како основна состојба на современиот човек кој е осуден постојано да ја преиспитува сопствената егзистенција. Посакуваната среќа (А2) не се појавува како остварлива состојба во сегашноста, туку како хоризонт што постојано се одложува, што дополнително го продлабочува чувството на егзистенцијална фрустрација.

Противникот (Пр.) во воспоставувањето на релацијата субјект – објект е јасно профилиран преку мотивите на брзањето, автоматизираниот начин на живот и дејствувањето без размислување кои го лишуваат субјектот од можноста за внатрешна рефлексивност и духовна вертикала. Во таква динамика, човекот се претвора во „пустина“, метафора што истовремено функционира на антрополошко, етичко и цивилизациско рамниште: „За еден час,/ повеќе од 6 км² тишина исчезнуваат од земјата./ но никој не знае колку таа се стега во нас,/ кога пустината се шири и станува град“ (Панов, 2016, стр. 11). Истовремено, автоматизираниот постоење доведува до прекин на континуитетот на колективната и личната меморија, при што субјектот ја губи свеста за сопственото потекло и за вертикалата на времето, односно заборава дека „во секогаш од нас се собрани пламенчињата/ на сите наши предци и најмили“ (Панов, 2016, стр. 13), како и сознанието дека „душите се селат како ластовичките/ од еден до друг меридијан во времето“ (Панов, 2016, стр. 11). Овие поетски слики може да се интерпретираат во светло на Елијадовата концепција (Eliade, 1959) за светото време и митската повторливост кои овозможуваат смисловна ориентација на човекот во светот. Нивното исчезнување упатува на радикална дезориентација и губење на егзистенцијалното сидро.

Тишината престанува да биде помошник (П) и се трансформира во форма на „мртва тишина“ – тишина што не посредува меѓу субјектот и смислата, туку сведочи за нивната непремостлива дистанца. За разлика од тишината на Башлард (Bachelard, 1994, стр. 9) како интимен простор на внатрешноста и засолниште на имагинацијата, овде станува збор за глува тишина, лишена од креативен потенцијал и етичка функција. Таа не го поттикнува гласот на совеста, ниту овозможува преобразба, туку се шири како зараза, зафаќајќи го секое „здро ткиво“ – и во светот и во внатрешниот простор на човекот. Оттука, противникот во поетскиот универзум на Панов не е надворешна сила, туку интериоризиран механизам на современото живеење кој ја продуцира пустината на душата и ја оневозможува реализацијата на релацијата субјект – објект.

2.2. Актантна анализа на циклусот „Подземно јаболко“

Вториот циклус „Подземно јаболко“ ја содржи и клучната песна со истоимен наслов од која произлегува сознанието дека животот се артикулира како највисок учител – како во миговите на укор, така и во состојбите на најголема егзистенцијална тежина. Така лирскиот субјект се приближува до свеста за „татковците“, сфатени како фигури на потеклото, традицијата и духовната вертикала. Во тие моменти се активира слушањето на тишината како когнитивна и етичка категорија, а дејствувањето се реализира преку резултантна сила насочена кон „подземното јаболко“ – метафора на суштината, јадрото и примарното значење. Процесот на „лупење“ на подземното јаболко (кромидот) се чита како семиотичка операција на отстранување на слоевите на времето, при што брзината на овој процес е условена не само од „висината“, туку и од „масата на душата“, односно од

егзистенцијалната тежина на субјектот. На тој начин, субјектот се препознава себеси во серија симболички објекти и слики – во пламенчињата, во пресадената земја, во центарот на светот локализиран во „семејното вино“, како и во „ангелот од истисната зеница“ – кои функционираат како знаци на духовна трансформација и самоспознание. Субјектот е конституиран како движечки ентитет кој не е стабилно позициониран и се оформува низ искуството на паѓање, симнување и „лупење“. Тој истовремено дејствува и трпи, што го доближува до фигурата на рефлексивен субјект.

Тишината како семиотички катализатор функционира како помошник, бидејќи е простор на медијација меѓу субјектот и објектот на потрагата кој ја олеснува трансмисијата на вредноста од испраќачот (животот) кон субјектот, овозможувајќи го неговото движење кон објектот. *Времето* се појавува како латентен противник поради отсуството на можноста за мерливост и нарушувањето на линеарноста, т.е. како сила што го оддалечува субјектот од суштината. Актантните позиции помошник (По) и противник (Пр) на парадоксален начин се населени од истата состојба – и од сонот. Сонот, од една страна, е простор на увид и отворање кон суштинското, но од друга страна, е зона на опасност и дволичност, што го доведува субјектот во егзистенцијална неизвесност: „...пред какво ли зло/ и јас така/ со дволичната кама на секојдневието мое мавтам/ и дали тоа е она на што сакав да се сетам/ како секое утро од него да ми зависи/ дали жив ќе се разбудам/ зашто кога сонуваш ни жив ни умрен си“ (Панов, 2016, стр. 22). Сонот е клучен медијатор меѓу животот и смртта, смислата и загубата на смислата, односно тоа е простор меѓу тишината и времето: од тишината ја презема можноста за откровение, а од времето – нестабилноста и опасноста од одложување на смислата. Оттука, субјектот, поттикнат од животот, преку тишината и сонот, настојува да стигне до подземното јабољко како јадро на смислата, но на патот е попречуван токму од истите сили што му помагаат, при што конечниот примач на потрагата е преобразената свест за потеклото и татковците.

2.3. Актантна анализа на циклусот „Калем“

Циклусот „Калем“ ја содржи колективната траума на современиот век, артикулирана преку слики на војна, насилство и дехуманизација. Поетскиот говор се движи низ регистри на екстремна егзистенцијална болка присутна во сликите на „малите скелети облечени во тела“ (Панов, 2016, стр. 30), во погледот на бебето во колоната бегалци, во народот натоварен во отворени вагони за јаглен, како и во „ветриштата на безумието“, „крвта и плотта на стравот“ и „темнината населена во илиците на погледите“ (Панов, 2016, стр. 34). Сепак, лирското Јас не се откажува од етичкиот и духовниот оптимизам што произлегува од љубовта кон целото човештво.

Во актантна смисла, во „Калем“ потрагата се проширува кон колективното и етичкото рамниште, а субјектот станува сведок и застапник на човештвото. Субјектот е етички медијатор чија моќ не произлегува од дејство, туку од сведочење и молитва, а објектот е етички и духовен.

Испраќачот, парадоксално, не е позитивна инстанца, туку тоа е страдањето на светот кое ја иницира потрагата преку својата екстремност. Противниците се јасно артикулирани и колективни: војната, лагата и стравот ја одржуваат темнината како доминантен семантички хоризонт. Наспроти нив стојат *помошнициите* – *молииваиша* и *љубовиша* кои, иако немоќни во материјална смисла, ја носат потенцијалната сила на трансформацијата. Молитвата функционира како нематеријален, дискурзивен и духовен медијатор чија сила произлегува од одржување на можноста за смисла. Таа не е приватен религиозен чин, туку јавно етичко обраќање кое го надминува индивидуалниот субјект и се проширува кон колективната судбина на човештвото. Со тоа, молитвата го трансформира субјектот од набљудувач во одговорен сведок, а функцијата помошник се реализира преку активирање на етичката свест. Молитвата посредува помеѓу испраќачот (страдањето) и субјектот овозможувајќи му на вториот да не потклеќне под тежината на грозоморноста. Таа ја амортизира деструктивната сила на противниците (војната, лагата, безумието) преку нивно симболично преосмислување давајќи ѝ на трагедијата глас и смисла и спречувајќи ја нејзината апсолутизација. Молитвата често е изразена во форма на парадоксален повик: таа истовремено е и признание на вина („одземи ни ја силата со која те измамивме“) и надеж за преобразба („поткрепи нè со уште едно буење од вечноста“). Во однос на објектот на потрагата – спасението или обновата на човечноста – молитвата има одложувачка, но одржувачка функција. Таа често се одвива во состојба на молк, паузи и воздржаност, така што на неа се гледа како на „примордијален извор“ (Schwartzman, 1987). На тој начин, молитвата и тишината заедно го формираат етичко-семиотичкиот простор во кој лирското Јас опстојува и покрај распадот на светот. Оттука, молитвата се чита како актант кој ја стабилизира етичката позиција на субјектот и ја одржува можноста за значење во услови на историска и морална катастрофа. Таа е, во суштина, поетска форма на отпор – тивок, но истраен – против нормализацијата на злото.

2.4. Актантна анализа на „Игра со кибритни кутивчиња“

Во циклусот „Игра со кибритни кутивчиња“, Панов ја тематизира дехуманизацијата на човекот во рамките на бесчовечните општествени односи, при што односите на моќ се прикажани како флуидни и заменливи позиции што се движат меѓу угнетувачот и угнетуваните, манипулаторот и манипулираните, дресерот и дресираниот. Овие релации не се стабилни идентитети, туку функции во динамичен и насилан систем кој гравитира околу закрвенетите и погани зборови – јазик во кој љубовта и почитувањето се избришани од книгата на владеењето и сè зависи од тоа „кој го држи ветерот во своите раце“ и кој ги растура кибритните кутивчиња на „мостот на разделбите“, оставајќи ги „фосфорните глави“ на чкорчињата без вистински дом. Така, играта со кибритните кутивчиња станува метафора за манипулацијата со човечките животи – потрошливи, заменливи и лесно запаливи.

Саморефлексивната димензија на насилството се артикулира во песната „Вошки“ каде што човекот истовремено е и тој што страда и тој што продуцира страдање: „неколку чешливи зборови од главата си извадив./ со вжештениот врв од иглата на неспокојот/ ги боцнав/ и ги пуштив да се тркаат до целта/ како вошки нацицани од мојата крв...“ (Панов, 2016, стр. 45). Сликата на масата како можен „крај на светот“, но и како место околу кое се собираат „вошките што нè боцкаат со вжештените врвови на жедта“, ја проширува алегоријата до колективно рамниште: малите човечиња, невидливи со голо око, но и цели народи, се претставени како црни ситни мрави собрани за трошка леб, сè додека не завладее „еден колеблив миг помеѓу двете крвави линии на спокојот“. Токму тој миг ја означува границата меѓу привидната стабилност и отвореното насилство. Човекот се појавува како пресечна точка на линии на случувања што не можат да се локализираат ниту временски, ниту просторно („Крсник“: „буден крстопат од соништа сум/ и срце во точката на сечението/ и распетие на крвотокот“) (Панов, 2016, стр. 43). Улогите на субјектот и противникот често се преклопуваат: човекот е истовремено и тој што страда и тој што го одржува системот. Така, актантниот модел се претвора во саморефлексивна структура во која потрагата по објектот е постојано загрозувана од сопственото учество во механизмите на дехуманизација.

2.5. Актантна анализа на циклусот „Облаче за разговор“

Во циклусот „Облаче за разговор“ поетскиот дискурс се оддалечува од жестината и конфликтноста на претходните циклуси. Тука значењето се артикулира преку минимални поместувања, суптилни слики и релации меѓу субјектот и светот. Лирското Јас постепено излегува од интровертната предикација и го прекинува затворениот круг на авторефлексивната функција на постоењето, насочувајќи се кон сопствената предметна реалност. Просторите во кои се појавува лирското Јас, а оттука и тишината се гранични: врвот на планината, празното облаче за разговор, каменот во реката („Никаде амбивалентноста на тишината не е поизразена отколку во врската на тишината со водата. Водата е туѓо царство каде што човештвото никогаш не се чувствува целосно удобно“) (Schwartzman, 1987, стр. 13), снежните стапалки, водениот жиг, падобранчето на глуварчето. Тишината функционира како *примордијална тишина* од која зборот се раѓа (Schwartzman, 1987, стр. 6-9).

Особено значајна е метафората на „празното облаче за разговор“ во песната „Облаче за разговор“ – визуелен и семиотички знак преземен од дигиталната култура, но поетски преосмислен како можност за говор и место на чекање. Каменот во реката, со својата „тврдоглавост“, не ја запира реката, туку ја прави видлива нејзината сила и насока, а „под сувото корито на една подземна лексика“ се наоѓа скриен, но жив јазик, што сè уште може да се активира (Панов, 2016, стр. 49). Во песната „Снежни чекори“, стапалките што излегуваат од куќата и повторно се враќаат во неа, ослободени од тежината на денот, ја означуваат циркуларноста на секојдневието, но и можноста за

привремено олеснување. Снегот се доживува како тишина што не ги брише трагите, туку ги прави помеки и подостапни за читање. Таквата поетика на мекост и привременост ја засилува впечатливоста на малите гестови во кои се концентрира значењето. Циклусот кулминира во слики на поврзаност и континуитет (во песната „Воден жиг“: „во еден миг/ и ние стануваме две планини/ и три точки/ зад бескрајниот тек на водата“) (Панов, 2016, стр. 53) со што се означува краткиот, но суштински пресек меѓу субјектот и светот во кој индивидуалното искуство се впишува во поширок космички поредок. Особено значајна е песната „Слатка мајка“ во која млекото во плодовите на дрвото од градината ја поврзува животната и смртната димензија. Смртта, тука, не е антагонист, туку „преслатка мајка на животот“ (Панов, 2016, стр. 55), што укажува на прифаќање и помирување, а не на конфликт.

За разлика од претходните циклуси, противникот овде не е агресивен, туку дифузен во пренатрупаноста со зборови и значења што го попречуваат слушањето. Оттука, тишината и празнината се трансформираат во помошници, овозможувајќи нов, ненасилен облик на комуникација што може дури и да се спореди со *тишината како начин на постоење* (Schwartzman, 1987, стр. 9-17).

2.6. Актантна анализа на тишините во „Совршен камен“

Циклусот „Совршен камен“ се издвојува како еден од најкомплексните и интерпретативно најпредизвикувачки сегменти при што неговата „тежина“ не произлегува само од тематизацијата на смртта, наследството и загубата, туку од радикалното преосмислување на односот меѓу Јас, Другиот и трансцендентното. При површинско читање, вниманието на читателот може да се задржи на нарацијата во песните – смртта на таткото, скокотнатите табани на дедо Гаврил, љубовта на капетанот кон Циганката Кали, свадбените бонбони на баба Дежа, железната руда на дедо Борис... Меѓутоа, зад овие конкретни и емотивно набиени сцени се развива тезата дека сите Јас постојат во рамноправен однос на одговорност во рамките на космичката и етичката економија на постоењето. Оваа слика го укинува хиерархискиот модел на вертикална трансценденција и воведува хоризонтална онтологија во која дури и Јас на Севишниот е вклучено во мрежата на одговорност, наследство и тежина. Метафората на „подземното јаболко“ функционира како клучен онтолошки симбол. Како што кромидот е составен од повеќекратни, тенки и ранливи слоеви, така и вселената во поетската книга „Човечки тишини“ е структурирана како слоевит простор во кој денот и ноќта се одделени со „нежна ципа“. Токму таа крива граница ја нагласува ранливоста на постоењето и ја поткопува идејата за апсолутна, недостижна трансценденција. Во овој контекст, тврдењето дека сите Јас – вклучително и божественото – се „нечии татковци“ и „нечии предци“, ја поставува одговорноста како темелна категорија на битието. Секое ново Јас се раѓа од претходното станувајќи уште еден „совршен камен“ во мозаикот на совршенството кое е процесуално и колективно, ослободено од антропоморфниот Бог на свеста. Клучниот момент на циклусот е

артикулиран преку парадоксот на „совршениот камен“ – јасна алузија на класичниот теолошки парадокс за семоќта. Прашањето: „ќе умее ли да создаде совршен камен, којшто нема да може да го подигне“, е превртено и реинтерпретирано во поетски и егзистенцијален клуч. Одговорот на Севишниот – „ти веќе го држиш в рака“ (Панов, 2016, стр. 60) – ја префрла тежината од трансцендентното кон субјектот. Каменот не е предмет, туку внатрешна тежина: зборот што таткото го побарал, но кој не може да се подигне, односно да се изговори без да се наруши целината на светот.

Актантната конфигурација во овој циклус покажува радикална децентрализација на традиционалните улоги. Тука Севишниот не функционира како класичен испраќач или помошник, туку е вклучен во истата актантна мрежа како и човекот. Со тоа, актантниот модел се проширува и станува рефлексивен: субјектот е истовремено и носител и производ на значењето, а потрагата по објектот не води кон надворешна цел, туку кон прифаќање на тежината како конститутивен елемент на постоењето.

2.7. Актантна анализа на циклусот „Галеница“

Циклусот „Галеница“ ја кодира љубовта како универзална, примордијална сила што создава, облагородува и одржува. Љубовта се појавува како онтолошки принцип, односно како енергија што го поддржува постоењето уште од моментот на раѓањето. Тишината, и тука, не е празнина, туку простор на враќање што упатува на концептот за *тишината како дестинација* (Schwartzman, 1987, стр. 17-21): приказните се враќаат „оттаму од каде никој не се вратил“, а човекот, сепак, мора некаде да се врати. Љубовта во овој контекст функционира како медијатор на тоа враќање – „како молитва што долго од небо се спушта“ и „како солза галеница“ што се впива во мекоста на животите (Панов, 2016, стр. 71). Песната „Вечен дожд“ ја артикулира љубовта кон Другиот како синтеза на машкиот и женскиот принцип во природата, поставувајќи ја релацијата меѓу љубовниците во рамките на космичкиот ритам на плима и осека. Дождот, како повторлив и континуиран природен феномен, станува медиум на меморијата и времето: секоја капка е „сеќавање со сеќавање, сон со сон, живот со живот“ (Панов, 2016, стр. 76). Така, средбата со саканата личност се појавува како средба со сопственото Јас, а љубовната релација како огледало во кое се препознава сопствената историја и сопствената иднина.

За разлика од претходните циклуси, противникот овде е минимизиран. Љубовта ја има силата да го неутрализира дури и стравот од смртта, поставувајќи ја како дел од животниот тек, а не како негова спротивност.

2.8. Актантна анализа на циклусот „Срцулки“

Циклусот „Срцулки“ ја продолжува поетската и онтолошката потрага на потеклото на нашите Јас. Во него се артикулира концептот на колективната меморија и на преносот на културното и биолошкото знаење кое се наследува преку симболични и семиотички структури – зборовите.

Тука се истакнува функцијата на генетскиот код на зборовите кој ги поврзува претходните и идните генерации во рамките на вечноста што секој предок ја остава „пред себе“. Панов создава комплексна мапа на онтосемантички семиња: секоја „семка“ или „срцулка“ има одредена функција, метафорично и ритуално насочена кон развојот на Јас и неговата способност за љубов и спознавање („...како семки начичкани околу срцето на лубеницата“) (Панов, 2016, стр. 84). Лирското Јас ја артикулира релацијата со предците како актуелна одговорност и духовно наследство. Преку овие симболички акции, поетот ја истакнува колективната димензија на човековото постоење каде индивидуалното Јас е во исто време продолжение и рефлексција на предците. Помошникот овозможува интеракција помеѓу субјектот и објектот на етичко и онтолошко ниво. Противникот (времето, заборавот и исчезнувањето на знаењето) ја засилува потребата од повторување, меморирање и ритуализација кои го зачувуваат интегритетот на Јас. Тука, *ттишината* е простор во кој се раѓа и се слуша мудроста на предците, *времето* е континуитет кој ја поврзува минатата, сегашната и идната свест, а *соној* е трансформација и визуелизација на семантичките семки и нивната функција во градењето на Јас и реализацијата на субјектот. Оттука, „Срцулки“ ја интегрира поетската и актантната логика на претходните циклуси, обезбедувајќи мост помеѓу внатрешниот свет на лирското Јас и колективното културно наследство.

2.9. Актантна анализа на циклусот „Плодова вода“

Во завршниот циклус „Плодова вода“, лирското Јас ја завршува својата повеќеслојна патека низ времето, просторот и свеста, враќајќи се повторно во миг на авторефлексција и интеграција на личноста и колективното Јас што се реализира во тишина. Лирското Јас ја согледува својата двојност и ја реинтерпретира врската со минатото, наследството и потеклото (Панов, 2016, стр. 90). Субјектот се стреми кон свеста за својата целосна човечка природа, поврзаност со потеклото и универзумот и целосна интеграција на Јас. Објектот е претставен преку симболичките мотиви на папочната врвца, подземното јабољко и плодовата вода, кои го поврзуваат индивидуалното Јас со космичкиот ред и наследството. Во улога на испраќач тука се *минајќиот* и *предците*, но и *природата*. Примач е *лирското Јас* кое го прима значењето на сопствената постојност и ја интегрира својата колективна и индивидуална свест. И во овој циклус се активираат повеќе слоеви на семантички полиња: *ттишината* – како основа на самоспознавањето; *времето* – перципирано низ рефлексција и повторување на мигови; *соној* – како медиум на трансформација; *наследството* и *пошкелото* – преку папочната врвца и подземното јабољко; *љубовта* и *зријата* – преку „слатката мајка“ која го храни Јас со млекото на тишината. Така деветтиот циклус го заокружува патот на лирското Јас низ сите претходни циклуси. Лирското Јас преминува од интровертна авторефлексција (претходните циклуси) кон активна интеграција на универзалниот животен ред, поврзувајќи го индивидуалното искуство со колективната свест. Плодовата вода како

помошник овозможува трансформација, соединување и закрепнување, а заборавот и времето како противници ја ставаат свеста на Јас на тест за одржување на својата континуирана идентичност.

Испраќач Потреба за смисла, свест, осаменост	Објект Мултиплицирано Јас; суштина; спасение; човечност; едност; Бог; совршенство; универзум	Примач Среќа; самоспознание; човештво; спасување; семејство, идни генерации, космичко семејство
Помошници Тишина; сон; семејство; сродни души; природа; љубов; молитва; надеж; збор; секавање	Субјект Лирско Јас	Противници Брзање; забораване; автоматизам; сон; деградација и дехуманизација

Табела 1: *Актијанџина анализа на „Човечки тишини“ од Борче Панов*

3. Заклучок

Актантната анализа на поетската книга „Човечки тишини“ на Борче Панов покажува дека делото функционира како единствен, сложен поетски систем при што секој циклус учествува во развојот на заедничка длабинска смисловна матрица. Лирското Јас ја менува позицијата, но ја задржува суштинската функција на субјект кој е динамичен, рефлексивен и повеќеслоен ентитет чија потрага се одвива спирално, а не линеарно. Објектот на потрагата постепено се трансформира: од стремеж кон личен идентитет и самоспознание, преку теолошко и етичко соочување со Бог како совршенство до конечна ориентација кон универзумот како неантропоцентрична и сеопфатна целина. Така, книгата ја артикулира човековата егзистенција како космички однос, надминувајќи ја исклучиво индивидуалната перспектива. Актантните позиции помошник (тишината, светлината, молитвата, љубовта, природата и предците) и противник (заборавот, времето, отуѓеноста, дехуманизираној јазик) се стабилни, но нивната конкретна реализација варира. Особено значајно е што одредени актанти може да ја менуваат својата функција, заземајќи ја позиција на помошник и на противник со што се нарушува традиционалната бинарност. Примачот (смисловната добивка на потрагата) се развива од лична егзистенцијална исполнетост кон визија за „космичко семејство“ засновано врз заемна одговорност и поврзаност. Оттука, „Човечки тишини“ од Борче Панов се потврдува како интегрирана „голема песна“ во која значењето се создава во просторот меѓу кажаното и премолченото, а актантниот модел се покажува како продуктивна методолошка рамка за толкување на современата поезија.

Библиографија

- Bachelard, G. (1994). *The Poetics of Space*. Boston: Beacon Press.
- Barthes, R. (1977). *Image–Music–Text*. London: Fontana.
- Blanchot, M. (1982). *The space of literature* (A. Smock, Trans.). University of Nebraska Press.
- Camus, A. (1991). *The myth of Sisyphus and other essays* (J. O'Brien, Trans.). Vintage Books. (Original work published 1942)
- Eliade, M. (1959). *Cosmos and History: The Myth of the Eternal Return*. New York: Harper & Brothers.
- Frankl, V. E. (1985). *Man's Search For Meaning*, Simon and Schuster.
- Gadamer, H-G. (2004). *Truth and Method*. London: Continuum.
- Greimas, A.J. (1973). Actants, actors, and figures. In *On meaning: selected writings in semiotic theory* (pp. 106–120). University of Minnesota Press.
- Greimas, A.J. (1983). *Structural semantics: An attempt at a method* (D. McDowell, R. Schleifer, & A. Velie, Trans.). University of Nebraska Press. (Original work published 1966).
- Iser, W. (1978). *The Act of Reading*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Ricœur, P. (1984). *Time and Narrative I*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schwartzman, R. (1987, February). *The mother of sounds: A phenomenology of silence in Wordsworth's poetry*. Paper presented at the Annual Meeting of the Western Speech Communication Association, Salt Lake City, UT, United States.

* * *

- Лотман, Ј. М. (2005). *Структурирања на уметничкиот шексџ*. Прев. Евтим Манев. Скопје: Македонска реч.
- Панов, Б. (2016). *Човечки тишини*. Скопје: Силсонс.

Daniela Andonovska-Trajkovska

“St. Kliment Ohridski” University, Bitola, N. Macedonia

The Valency of the Lyrical Subject: Actantial Analysis of *Human Silences* by Borché Panov

Abstract: The paper presents an analytical-interpretative reading of the poetry collection “Human Silences” by Borché Panov, examined as a coherent poetic system. The analysis is grounded in a semiotic-structuralist approach, relying on the concept of the text as a complete sign (Лотман, 2005) and on the actantial model of Greimas (1973; 1983), applied to lyrical discourse both at the level of the individual poem and at the level of the poetry collection as a whole. The focus of the research is the lyrical I, understood as a fluid subject that moves between the individual and the universal, as well as the semantic field of silence, which is interpreted not as absence but as an active bearer of meaning (Barthes, 1977; Blanchot, 1982). The paper demonstrates that the poetic discourse in “Human Silences” problematizes time and space as illusory categories and positions the subject in a state of continual self-constitution through language and repeated reading. In this way, the analysis indicates that silence functions as a participatory space of meaning, in which the text and the recipient co-constitute one another within a semantically open yet structurally coherent poetic system.

Keywords: Borché Panov; “Human Silences”; actantial analysis; Greimas; lyrical I; silence.

ГОД. 11
БР. 21

ПАЛИМПЕСТ

PALIMPSEST

VOL. XI
NO 21